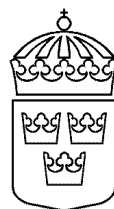

Riksdagens protokoll

1998/99:2

Tisdagen den 6 oktober

Protokoll
1998/99:2

Kl. 14.00 – 15.23

Efter gudstjänst i Storkyrkan, där predikan hölls av ärkebiskop K G Hammar, öppnades riksmötet i kammarens plenisal enligt det program som i bilaga fogats till detta protokoll.

1 § Öppnande av riksmötet

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag hemställer att Ers Majestät måtte förklara 1998/99 års riksmöte för öppnat.

Anf. 2 HANS MAJESTÄT KONUNGEN:

Fru talman! Ärade riksdagsledamöter, valda ombud för Sveriges folk!

Efter valrörelsen samlas nu en ny riksdag till sitt första riksmöte. Många och viktiga frågor står på dagordningen för det kommande arbetsåret.

Valrörelser är betydelsefulla för demokratin. Då lyfts samhällsfrågorna fram till debatt, och den förda politiken granskas. Visionerna om hur vi skall fortsätta att bygga Sverige presenteras.

En stor uppgift för riksmötet blir att förbereda landet för 2000-talet. Det är då särskilt viktigt att tänka och handla långsiktigt. När vi står inför ett nytt millenium känner vi påtagligt vårt gemensamma ansvar för vårt framtida samhälle.

Ser man på de yttre förutsättningarna för riksdagens arbete erbjuder denna långsiktighet en stor utmaning, eftersom situationen i vår omvärld för närvarande präglas av osäkerhet både ekonomiskt och politiskt. Den ekonomiska utvecklingen i världen har stor inverkan på en exportberoende industrination som Sverige och sätter inte gränser enbart för riksdagens handlingsfrihet utan påverkar också den enskilde medborgarens vardag.

När vi följer dagshändelserna i vår omvärld bibringas vi en bild av en värld fylld av kriser och krig. Färsk statistik visar dessbättre ett annat facit. Sedan 1992 har antalet konflikter tvärtom minskat. Glädjande nog beror minskningen till stor del på att flera fredsavtal har tecknats. Med hänsyn till vårt lands starka engagemang i FN är det också med tillfredsställelse vi kan konstatera att denna organisation har spelat en viktig roll vid tillkomsten av många av dessa avtal.

Som medlem av FN:s säkerhetsråd har Sverige påtagit sig ett stort ansvar både för att FN skall lyckas i sina fredsskapande och fredsbevarande uppgifter och för att vårt land framstår om en mönsterdemokrati. Aldrig tidigare i världshistorien torde demokratin ha framstått så klart som ett ideal att sträva efter. Inte minst har Sverige en viktig uppgift när det gäller att leva upp till och på olika sätt verka för de mänskliga rättigheter som FN formulerade för första gången för 50 år sedan.

Statsbesöken utgör en viktig plattform för arbetet med att främja kontakter mellan Sverige och andra länder. Under det gångna riksdagsåret har Drottningen och jag haft glädjen att hälsa flera utländska statschefer välkomna till vårt land. Under föregående höst avlade presidenterna från Österrike och Ryssland och under våren presidenterna från Italien och Argentina statsbesök i Sverige.

Vi kommer alla att med uppmärksamhet och intresse följa ert arbete i riksdagen. Många nya ledamöter har efter årets val fått säte i Sveriges riksdag. Jag avslutar med att önska er samt alla övriga valda ombud för Sveriges folk lycka och framgång i ert ansvarsfulla värv.

Med dessa ord förklarar jag 1998/99 års riksmöte öppnat.

2 § Från Pnyx till Helgeandsholmen – demokratins smala väg

Föredrag av professor emeritus Stig Strömholm

Eders Majestäter, Eders Kungliga Höghet, fru talman, högt ärade församling!

En historiefilosof har en gång sagt att den allvarligaste bristen i vår kunskap om det förflutna består i att ingen har skrivit det självklaras historia. Det fordras inte mycket eftertanke för att inse hur oändligt mycket större andel av vår tid och våra mödor som upptas av vad vi anser vara rena självklarheter än som åtgår till vad vi ser som ovanliga och märkliga händelser. Men det är de korta stunder då det märkliga inträffar som framstår som minnesvärda; det är för det allra mesta de som historien handlar om. Det självklara glider bara obemärkt förbi utan vare sig reflexion eller kommentar, som de många milen barrskog längs en svensk landsväg. När resan närmar sig målet har huvuddelen av dess innehåll försvunnit ur minnet.

Vad vi uppfattar som märkligt och som självklart varierar med tid och plats. Det berättas om en gammal man som låg på sitt yttersta i sin stuga i de småländska utvandarbygderna någon gång i början av detta århundrade och eftersinnande såg tillbaka på sitt långa liv. ”En annan har inte varit omkring mycket här i världen”, säger han. ”En har inte varit i Eksjö en gång.” Han tystnar, tänker efter och tillägger: ”Ja, det är klart, när en var ung var en ju med och byggde Pacifiken.”

Att något uppfattas som självklart har den faran med sig att vår uppmärksamhet avtrubbas, att även sådant som en gång skapats med möda och setts som en värdefull klenod sjunker undan i likgiltighet. Det är därför nyttigt, och ibland nödvändigt, att reflektera över det självklaras historia.

För det helt övervägande flertalet invånare i Sverige år 1998 är det självklart att ett bestämt antal människor, utsedda i viss ordning genom allmänna val, kommer samman i denna byggnad för att likaledes i viss noga föreskriven ordning fatta de viktigaste bland de många beslut som vårt gemensamma liv i ett komplicerat och föränderligt samhälle kräver. Det är också självklart för oss att antalet ombud för varje åsiktsriktning bestämmas av det antal röster som avgivits för den riktningen och att ett val därför kan leda till en fullständig men fredlig politisk kursändring.

Det demokratiska och parlamentariska statsskickets självklarhet i Sverige 1998 kan, om man vill se saken från den ljusa sidan, uppfattas som ett vittnesbörd om en djup trygghet, en uppslutning kring en grundläggande gemenskap och ett samhälleligt styrkebevis. Men det vore farligt om det mödosamt erövrade uppfattades som givet av naturen, som tidlöst och aldrig hotat. En lika farlig felsyn är nu att den fullt utbyggda demokratin och den fredliga maktväxlingen är ett slags i förväg bestämd slutstation för hela den historiska utvecklingen, ett självklart mål där historiens vagn stannar när den väl har nått dit efter en lång men planmässig och rak, egentligen aldrig avbruten resa.

Ingenting kan vara felaktigare. Det råder alltså åtskillig oklarhet om hur det första väldokumenterade demokratiska styrelseskicket i en högt utvecklad stat – det var Aten i det femte förkristna århundradet – över huvud taget var möjligt och hur det kom till stånd. Någon som helst historieautomatik fanns det förvisso inte anledning att räkna med. I själva verket tyder de resultat som de lärde i dag har nått fram till snarast på att det var en serie av oförutsedda och nästan slumpmässiga omständigheter som under knappt ett århundrade ledde till det statsskick som både av atenarna själva och av deras för övrigt ofta mycket kritiska omvärld kom att benämnas ”demokrati”. *Demos* är det grekiska ordet för ”folk”, i vissa sammanhang betyder det ”folkets massa”, ”de obesuttna”, i motsättning till eliter som avgränsades genom olika kriterier, i regel börd eller rikedom, eller bådadera. *Kratein* betyder ”härska” och härleds från grundordet *kratos*, som betyder ”styrka”, ”makt”.

Någon tradition för flertalsvälde fanns inte vare sig i Aten eller annorstädes. Folkligt missnöje med statsstyrelse och samhällsförhållanden hade dittills i de allra flesta bland Greklands småstater lett till någon form av envælde, eller tyranni som den styrelseformen utan alla ogillande övertoner kallades. Det gick vanligen så till att ledaren för en av de aristokratiska klaner som kämpade om makten med folkligt stöd gjorde sig till härskare över de andra, förjagade sina motståndare och regerade ensam tills uppror, attentat eller fientlig invasion gjorde slut på härligheten – det brukade dröja ett par generationer.

I ett Aten, som skakades av sociala motsättningar, genomförde statsmannen Solon på 590-talet före Kristus ett antal reformer. Som praktiskt viktigast framstod säkerligen för samtiden en nedskrivning av alla skulder, ett upphävande av pantförskrivning av jordbruksmark och ett förbud mot att gäldenärer som inte förmådde betala blev fordringsägarnas slavar. Men vid sidan härav företog Solon vissa politiska och administrativa förändringar. Vid första påseende kan dessa tyckas allt annat än demokratiska i modern mening. De innebar bl.a. en uppdelning av Atens befolkning i fyra klasser; klasstillhörigheten bestämdes enbart av förmögenheten, och valbarhet till statliga ämbeten liksom politiska rättigheter

varierade starkt från klass till klass. Men denna ordning innebar tydligen en försvagning av ett urgammalt klansystem som var präglad av småbönders och jordlösas fullständiga beroende av en jordägande aristokrati, som hade monopol på politiskt, militärt, ekonomiskt och även religiöst ledarskap.

Nu medförde inte Solons reformer att Aten undgick den så att säga normala grekiska utvecklingen – en tyrann grep makten även här och regerade i nära ett halvt århundrade. Men när hans välde kastats över ände genomförde Kleisthenes, som själv var en av de traditionella adliga partiledarna, någon gång strax före 500 f.Kr. ytterligare ett par förändringar, säkert med övervägande praktiskt-administrativt syfte och utan några vittsvävande genomtänkta politiska avsikter. Befolkningen indelades i tio stammar, som byggde på rent territoriell grund och som ersatte tidigare indelningar, vilka hade varit grundade på verkliga eller fiktiva blodsband och religiös kultgemenskap. Vidare, och framför allt, fick de allra minsta underavdelningarna, demerna, en ny och viktig uppgift – det blev deras sak att föreslå kandidater vid politiska val. Den här förändringen fick genomgripande konsekvenser. Plötsligt kunde den enkle medborgaren utöva en reell politisk funktion utan att behöva ansluta sig till en klanhövding eller stödja en tyrann. Politisk aktivitet på kvarternivå och i vardagslag hade blivit meningsfull. Pnyx, folkförsamlingens mötesplats, blev statslivets centrum.

Kring Atens demokrati, dess segrar och nederlag, dess fördelar, oarter och avarter, växte på förvånande kort tid fortlöpande debatt, kritiskt granskande litteratur, teoribildning och ideologi fram i den intellektuella hetluft med stormstyrkans vitalitet som var Hellas. Några årtionden före Kleisthenes reformer hade begreppet demokrati knappast haft något verkligt konkret innehåll för någon. Under några årtionden kring 400-talets mitt – det var Perikles period – hade den atenska demokratin en klassisk fas, en tid av högsta blomstring, av balans och av intellektuell och konstnärlig kreativitet på alla områden. Den aktiva ledningen utövades alljämt länge av erfarna och högt bildade aristokrater. Men de kunde inte längre styra utan brett folkligt stöd. I ett av världshistoriens mest berömda tal, Perikles liktal över de atenare som hade fallit under det första året av det stora 25-åriga krig som bröt ut 431, skildrar statsmannen i ord av oöverträffad lyskraft än i dag sambandet mellan det fria statsskicket och det kulturella skapandet. Då hade skuggorna redan börjat falla. 25 år senare, då det starkt radikaliserade demokratiska Aten stod som förlorare i kriget mot Sparta och andra grekiska stater, ett krig där stadens folk visat en nästan obegriplig kampvilja och offervilja men också arrogant imperialism och stor brutalitet mot grannarna, var regimen diskrediterad och ersattes av ett hårdhänt fåmannavälde. År 399 levererar Aten historiens mest ökända exempel på vart en direkt folklig maktutövning kan leda om gränsdragningen mellan politiska beslut och rättskipning i enskilda mål inte hålls klar; det är dödsdomen över Sokrates. Och hos de allra flesta talare, filosofer och historiker i och utanför Aten beskrivs den radikala demokratin närmast som ett organiserat kollektivt vanvett.

Historiens tunga vagn rullar in i andra hjulspår. I Alexander den stores och hans efterföljares jätteriken finns ingen plats för folkstyre, och inte heller den strikt ståndsindelade romerska republiken erbjuder något utrymme för de styrelseformer som hade utvecklats i 400-talets Aten. När en medveten reflexion över statsskick och medborgarroll växer fram på romersk botten, förhärslig man den egna författningstraditionen, med dess balansgång mellan monarkiska, aristokratiska och demokratiska element. Man har, och man utvecklar förvisso, ett medborgarideal, en bild av den för det allmänna och för den republikanska friheten outtröttligt kämpande romaren – en gestalt som gång på gång skall frammanas i europeisk historia, särskilt under den franska revolutionen – men det är inte demokrati i atensk eller modern västerländsk mening som denne strider för.

Det är i själva verket så att om någon vid tiden för Kristi födelse eller tusen år senare, eller ytterligare femhundra eller sjuhundra år fram i tiden, hade försökt sig på att karakterisera det demokratiska styrelseskickets ställning i europeiskt medvetande, skulle han knappast ha haft mycket mer att säga än att detta grekiska ord var namnet på ett statsskick som hade blomstrat i Aten mellan 450 och 405 f.Kr. och ansågs ha lett till stadens slutliga nederlag i ett stort krig, som därefter hade förekommit periodvis men aldrig varaktigt i Aten och annorstädes, som också prövats i religiösa sekter, särskilt ytterlighetsrörelser, men som av så gott som alla historiker och tänkare hade avvisats som i bästa fall en skön men orealistisk rättvisedröm, i sämsta fall ett brutalt och primitivt pöbelvälde. Något mindre *självlart* än demokratin är det i det perspektivet svårt att föreställa sig. En mindre rak och bred väg genom historien vore inte lätt att uppleta. Snarast måste demokratin ha förefallit följa en återvändsgränd, som till slut förlorade sig som ett övergivet spår på historiens stora avstjälningsplats för kasserade samhällsformer.

Men begreppet demokrati hade en gång fötts till världen och existerade alltjämt. Det fanns så att säga disponibelt i det europeiska idéförrådet, låt vara på avstjälningsplatsen. Det händer alltjämt att virke till nya byggnader hämtas på sådana platser. "Demokrati" var ett tankeelement, en idé och ett namn. Elementet kunde under gynnsamma förhållanden släpas fram och fogas samman med andra byggstenar på den europeiska samhällseliga byggnadsplatsen. Det kunde kopplas till exempelvis den stoiska filosofins och snart också med större styrka med den kristna religionens föreställningar om alla människors lika värde, föreställningar som i det längsta och för det mesta förde en diskret och beskedlig tillvaro men som under starkt tryck eller stark hetta kunde förtätas till handlingsparoller.

Det kunde också t.ex. användas av dem som höll före att de enskildas frihet var ännu viktigare än god ordning och välvillig härskarmakt. Tankemodellen "demokrati" erbjöd också möjligheter åt dem som började hävda att samhället vilade på ett avtal som slutits till alla samhällsmedborgares lika och gemensamma bästa. Helt dött var aldrig demokratibegreppet. Men dess väg var slingrande och lång.

Lång, mödosam och allt annat än självklar var inte minst den vägsträcka som förde mellan den äldsta demokratisynen, den som krävde att alla, bokstavligen alla, skulle personligen, fysiskt närvarande, utöva sin medborgarrätt i en beslutande församling – som ju ännu Rousseau vid

1700-talets mitt drömde om som ett ideal – och å andra sidan dem som accepterade beslut genom valda ombud. Det finns uppenbarligen praktiska gränser för den direkta demokratins arbetsmöjligheter. Dessa skall dock inte underskattas. Färskast studier från de sista schweiziska kantonerna där folkets beslutanderätt utövas direkt av en mångtusenhövdad skara församlad på ett gärde visar hur häpnadsväckande snabbt och med hur ringa tvivel om resultatet en omröstning kan genomföras av en van mötesledare, i svåra fall biträdd av fyra eller till nöds åtta, som delar upp fältet i sektorer mellan sig när de skattar de uppräknade händerna. Någon detaljräkning blir det självfallet aldrig fråga om.

Det är framför allt under senmedeltiden, särskilt i samband med de kyrkliga reformrörelser som i skarp motsättning till påvestolen framtvang allmänna kyrkomöten, men också i de situationer där världsliga makthavare försökte mobilisera ett brett stöd för sin politik, som det representativa beslutsförfarandets ideologi och teknik utvecklas. En mäktig formel, försedd med den romerska rättens tunga auktoritet, blir orden *Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari* – vad som angår alla, bör godkännas av alla. Formeln börjar eka oss till mötes hos kyrkliga och världsliga teoretiker och i kallelser till kyrkomöten, riksmöten och herredagar. Återigen kan man konstatera att en modell har fötts, en tankemodell har klätts i formelartad suggestiv språklig dräkt och gjorts disponibel för samhällsideologer, samhällsarkitekter och samhällsbyggare. Vid gynnsamma omständigheter kan modellen tas i ett handlingsprogramms tjänst, tillhandahålla en lösning. Men självklar var den aldrig. När vi först träffar på den latinska formeln, är den gömd långt inne i den snåriga romerska förmynderskapsrätten.

I 1600-talets England och 1700-talets Frankrike fogas de historiska byggstenarna ihop till sammanhängande teorier. Under 1800-talet växer byggnaden där och annorstädes till det stolta torn som vi i dag kallar västerländsk demokrati. Men ingenstades var vägen kort, och ingenstans var demokratin en självklarhet. I denna sal får vi inte glömma det starka, betydelsefulla och i många stycken märkliga svenska bidraget – det som vi finner i tingsmenigheter, i den internationellt unika bondefriheten och riksdagens likaså internationellt unika fjärde stånd, bondeståndet, i folk-rörelserna senare och i den rådande samhällsfreden.

Demokratin har sina rötter både här på Helgeandsholmen och på många andra håll, långt borta i tid och rum, så fjärran som på atenarnas Pnyx. Det är ett krokvuxet och vittförgrenat träd, inte någon okomplicerat rak stam. Att trädet har djupa rottägar i nordisk mark betyder inte att det är en av dessa självklarheter som man kan ta för givna och därför också kan låta sjunka undan i minnet, ned i glömska och likgiltighet. Trädet är alltför dyrköpt, alltför dyrbart och alltför krävande för att inte ständigt troget och varsamt vårdas.

Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Eders Majestäter, Eders Kungliga Höghet, fru talman, ärade ledamöter av Sveriges riksdag, mina damer och herrar!

I dag samlas världens mest jämställda parlament för att axla förtroendet från det svenska folket att föra Sverige in i 2000-talet.

Sverige står inför betydande utmaningar. Trots att sysselsättningen ökar är 300 000 människor arbetslösa. Trots att tillväxten är hög är klyftorna mellan människor stora. Trots att nationens välstånd är större än någonsin finns det brister i välfärden.

Det mandat som medborgarna gav uttryck för i valet är tydligt. Sverige skall ta steget in i nästa årtionde med fler jobb, större rättvisa och vidgat samarbete. Den budgetproposition som regeringen – i samarbete med Miljöpartiet och Vänsterpartiet – förelägger riksdagen i nästa vecka kommer att vila på detta uppdrag.

Den finansiella oron över världen ökar betydelsen av en stadig och ansvarstagande ekonomisk politik. Sveriges handelsberoende och finansiella historia gör oss utsatta. Grunden är sunda offentliga finanser och stabila priser. Därtill krävs beredskap för samförstånd och långsiktiga lösningar i riksdagen.

Tillsammans med andra progressiva regeringar i Europa kommer regeringen att föra en modern politik för högre tillväxt, ökad utbildning och dynamiska storstäder. Vi vill se ett Europa som kan förena socialt ansvar med vital utveckling.

Steget in i 2000-talet skall tas med fördjupat internationellt samarbete utan att de nationella demokratiernas styrka minskar.

Sverige skall aktivt bidra till att forma Europas framtid. Medlemskapet i Europeiska unionen ger Sverige möjlighet att verka för en kontinent präglad av demokrati, solidaritet och öppenhet. Ordförandeskapet i EU år 2001 blir en milstolpe i det svenska EU-arbetet.

Avståndet mellan folk och folkvalda måste minska i EU. Öppenheten bör öka, den demokratiska förankringen stärkas och samarbetsformerna utvecklas. Arbetssättet måste reformeras.

EU:s arbete skall koncentreras till de frågor som berör människor. Endast genom konkreta resultat av direkt betydelse för människornas trygghet och välstånd kan EU få den nödvändiga förankringen hos medborgarna i unionens medlemsländer.

I dag går 18 miljoner människor utan arbete i EU. Antidemokratiska krafter marscherar på Europas gator. Miljöförstörelsen hotar såväl människors hälsa som djur- och växtarters existens på vår kontinent och i våra hav. Det krävs ett framtidsprogram för EU som kan förena ökad sysselsättning, modern välfärd och bättre miljö. Riktlinjerna för sysselsättningspolitiken bör ges samma vikt som motsvarande instrument på det ekonomiska och monetära området.

Jämställdheten mellan män och kvinnor i EU skall öka. Konsumenternas och löntagarnas ställning på den gemensamma marknaden skall stärkas. Det nya Europa skall utvecklas av människors möten – genom studier och arbete utomlands, genom vänortsutbyten och handel.

Regeringsförklaring

Med utvidgningen av EU kan vi äntligen sätta punkt för det kalla kriget. För att utvidgningen inte skall försenas måste reformeringen av EU:s jordbruks- och strukturpolitik fortsätta. Sverige skall i första hand inrikta sina insatser på att stödja de baltiska staterna och Polen i deras strävan att bli medlemmar i EU.

Den gemensamma valutan kommer att förverkligas under denna mandatperiod. Beslut om svenskt deltagande i EMU:s tredje fas skall underställas det svenska folket i val eller i folkomröstning. För att öka kunskapen och stimulera en bred debatt påbörjas ett omfattande informations- och folkbildningsarbete om EMU.

Nya skiljelinjer i Europa får inte uppstå. Sveriges militära alliansfrihet, syftande till att vårt land skall kunna vara neutralt i händelse av krig i vårt närområde, består. Det främjar den säkerhetspolitiska stabiliteten i norra Europa. Inriktningen av försvarspolitiken bör förnyas. Totalförsvaret skall anpassas till vår tids hot och risker. Försvarets förmåga till internationella humanitära och fredsfrämjande insatser utvecklas. Vi fortsätter att bidra till att lösa konflikterna i Balkan. Lidandet i Kosovo måste få ett slut. Sverige är redo att stödja aktiva insatser.

Det nordiska samarbetet stimuleras genom en allt närmare samverkan med de baltiska länderna. Östersjösamarbetet drivs vidare med oförminskad styrka. Den demokratiska utvecklingen och inriktningen mot en social marknadsekonomi i Ryssland ges fortsatt stöd. En särskild satsning görs under 1999 på samarbetet med Polen.

Sveriges globala engagemang skall vägledas av ökad rättvisa, demokrati, mänskliga rättigheter samt ekonomisk och social utveckling. Biståndet höjs. En särskild satsning för att kombinera bistånd och ekonomiskt samarbete görs under 1999 i Sydafrika. Flyktingmottagandet måste präglas av humanitet och styras av asylrätten – i Sverige liksom i övriga Europa.

Det aktiva arbetet i FN:s säkerhetsråd har ytterligare stärkt Sveriges internationella anseende. Reformeringen av FN drivs vidare. Ansträngningarna för att förebygga konflikter och främja nedrustning fortsätter. Engagemanget i FN utgör en hörnpelare i svensk utrikespolitik.

Fru talman! Sverige skall ta steget in i 2000-talet med stark tillväxt utan att rovdriften på kommande generationers livsbetingelser fortsätter.

Folkets vilja till arbete är nationens främsta tillgång. Under mandatperioden skall förutsättningar skapas för full sysselsättning. Delmålet att arbetslösheten skall nå 4 % under år 2000 ligger fast. Det skall kompletteras med målet att 80 % av befolkningen skall vara sysselsatt år 2004. En tillväxttakt på närmare 3 % är möjlig under de närmaste åren.

De internationella ekonomiska problemen måste tas på största allvar. Även om den svenska ekonomin allt tydligare drivs av inhemsk efterfrågan, riskerar tillväxten att påverkas av vikande exportmarknader och fortsatt finansiell oro.

De positiva effekterna av öppna marknader och fria kapitalrörelser får inte hotas av ökad protektionism eller ohämmad spekulation. Sverige kommer att delta i arbetet för att minska kapitalrörelsernas negativa påverkan på världsekonomin. De sociala skadeverkningarna måste begränsas. Stödprogram skall byggas på samarbete och utformas efter varje lands speciella omständigheter. Samordnade insatser kan komma att krävas för att främja världsekonomin.

Den ekonomiska kursen i Sverige ligger fast. De offentliga finanserna skall visa ett överskott på 2 % av BNP över en konjunkturcykel. Utgiftstaken får inte hotas. Inflationen skall vara låg.

Samarbetet mellan arbetsmarknadens parter får en ökad betydelse. Frivilliga överenskommelser ger långsiktiga och stabila lösningar. Formerna för lönebildningen, arbetsrätten, arbetstiderna och andra frågor som rör förhållandet mellan de anställda och företagen bör formas i samarbete mellan parterna på arbetsmarknaden. Målet för samarbetet skall vara att nå full sysselsättning, låg inflation och goda villkor för både arbetstagare och arbetsgivare. En arbetsgrupp tillsätts för att analysera konsekvenserna av förändringar i arbetstider och presentera förslag för det fortsatta arbetet.

En politik för ökad tillväxt måste formuleras i aktivt samarbete med det svenska näringslivet. Ett fortsatt stort nyföretagande skall kombineras med bra möjligheter för företag att växa och utvecklas. Samlade nationella strategier för att stärka Sveriges konkurrenskraft och utvecklingsmöjligheter eftersträvas inom fyra områden:

- *Sverige skall vara ett föregångsland i omställningen till hållbar utveckling.* Arbetet med att skydda miljön, stimulera lokala initiativ och främja kretsloppstänkandet fortsätter. En agenda 21 för Östersjön samordnas inför EU:s utvidgning. Den elintensiva industrins konkurrenskraft skall hävdas genom teknisk utveckling och en förnuftig avveckling av kärnkraften. Energiöverenskommelsen ligger fast.

En breddad samverkan mellan politik och näringsliv för omställningen till hållbarhet skulle stärka landet. I ett första steg vill regeringen tillsammans med svensk bilindustri utarbeta ett program för att utveckla miljövänliga bilar. Bilens frihetsrevolution skall kombineras med ekologiskt ansvar.

- *Sveriges tättposition som IT-land skall befestas.* Myndigheterna skall vara föregångare genom högt ställda krav på tillgänglighet av offentlig information och aktiv användning av tekniken. Sveriges världsledande kunskapsföretag, goda infrastruktur och offentliga öppenhet ger oss stora möjligheter. Genom ett nära samarbete och gemensamma visioner kan kompetensen höjas, användandet öka och än större utländska investeringar lockas till Sverige.
- *Sveriges aktiva roll i Östersjöutvecklingen skall stärkas.* Öresundsregionens sammanflätning, de unga demokratiernas utveckling och EU:s utvidgning innebär att vår del av Europa har förutsättningar att bli en av kontinentens mest dynamiska och starkaste tillväxtregioner. Genom ökad samverkan mellan näringsliv och politik skall vi ta vara på denna unika möjlighet.
- *Sverige skall vara en ledande kunskapsnation.* Skolan utvecklas och moderniseras. Lärarnas arbetssituation och möjligheter till utveckling skall förbättras. Kunskapslyftet, den kvalificerade yrkesutbildningen och folkbildningen skall garantera en kunskapsbredd av hög kvalitet. Utbyggnaden av högskolan fortsätter över hela landet. Nya universitet skapas i Karlstad, Växjö och Örebro. Även Mitthögskolan skall ges förutsättningar att kunna utvecklas till universitet under mandat-

perioden. Den sociala snedrekryteringen till högre utbildning minskas genom att studiemedelssystemet reformeras, distansutbildningen utökas och informationstekniken utnyttjas bättre. De etablerade lärosätena skall fortsätta att hävda Sveriges position som en ledande forskningsnation.

Sveriges möjligheter att konkurrera med kompetens och kvalitet på en alltmer krävande världsmarknad kan stärkas ytterligare genom ökat samarbete. Rekryteringen till tekniska och naturvetenskapliga utbildningar måste öka. Samverkan mellan högskolan och det övriga samhället skall bli bättre. Svenska uppfinningar bör i större utsträckning kunna tillverkas av svenska företag. Under 1999 kommer förslag på hur kompetensutvecklingen i arbetslivet kan stärkas.

Storstädernas roll som centrum för handel, internationellt samarbete och företagande skall utvecklas. En storstadsdelegation tillsätts. Hyror och kostnader för flerbostadshus bör sänkas. Flaskhalsproblemen i byggsektorn motverkas. Fortsatta insatser görs i de utsatta bostadsområdena för att förbättra boendemiljön, öka sysselsättningen och höja utbildningsnivån. Ett näringslivsråd skall tillsättas för att öka invandrarnas möjligheter och främja en dynamisk mångfald på arbetsmarknaden.

En ökad dynamik i storstäderna får inte försämra landsbygdens möjligheter. Hela Sverige skall leva. Det ekologiskt hållbara samhället och aktiva konsumenter gör lantbruket till en framtidsnäring. Livsmedelssäkerhet, god djurhållning och miljöanpassning eftersträvas – på nationell nivå och i EU. Avfolkningen av landsbygden skall motverkas genom god infrastruktur, ett brett och varierat näringsliv och ett konkurrenskraftigt jordbruk. Jordbruket skall ges villkor som är likvärdiga med andra näringars. Djurskyddet skall stärkas.

Steget in i 2000-talet skall tas med en politik som ökar rättvisan i Sverige.

Sveriges generella välfärd är oöverträffad i att forma jämlika livsvillkor. Varje människa har rätt till ett bra ekonomiskt stöd vid utbildning, arbetslöshet och sjukdom. Varje människa har också rätt till anställningstrygghet, till inflytande över sitt arbete och till stöd i en stark fackförening. När globaliseringen ökar blir kunskap, trygghet och rättvisa moderna, starka drivkrafter.

Det utrymme som kan finnas för skattesänkningar när välfärden har tryggats skall främja rättvisa och jämlikhet. De politiska partierna i riksdagen inbjuds till överläggningar om utformningen av framtidens skatter.

För att förbättra och utveckla skolan, vården och omsorgen skall statsbidragen till kommunerna öka. Vården kan därigenom ytterligare förbättras, väntetiderna kortas och patientens ställning stärkas. Äldreomsorgen kan få mer personal och fler platser i äldreboende. Förbättrade arbetsvillkor i den gemensamma sektorn skapas och möjligheterna för offentligt anställda att gå från deltid till heltid skall öka.

Elever med läs- och skrivsvårigheter kan få extra stöd. Alla skall i skolan få tillgång till Internet och en egen e-postadress.

Barnkonventionen skall efterlevas och alla relevanta politiska beslut skall analyseras utifrån hur de påverkar barnens situation. Misshandel, sexuellt utnyttjande och andra övergrepp mot barn måste med kraft mot-

verkas. Barnbidragen skall höjas med 200 kr under mandatperioden. Flerbarnstilläggen höjs i motsvarande mån. Under mandatperioden eftersträvar regeringen parlamentariska förutsättningar för att radikalt kunna sänka avgifterna i barnomsorgen.

Alla har rätt till en värdig ålderdom. De nationella målen för äldrepolitiken följs upp och en parlamentarisk äldreberedning tillsätts. Forskningen om äldre och åldrandet intensifieras. Stödet till anhöriga utvidgas. Pensionerna höjs från den 1 januari 1999 då reduceringen av basbeloppet upphör. Ekonomin för de pensionärer som har lägst inkomster förbättras genom att bostadstillägget höjs.

Människor med funktionshinder skall ha goda möjligheter till delaktighet. Lagstiftningen skall skärpas för att förhindra diskriminering av funktionshindrade på arbetsmarknaden och i resten av samhället. Tillgängligheten till offentliga lokaler och kollektivtrafik skall förbättras. Avgifterna och reglerna inom äldre- och handikappomsorgen ses över och socialtjänstlagen förändras för att garantera att alla har pengar till personliga behov.

Sverige är inte jämställt. Män och kvinnor har fortfarande olika möjligheter till både inflytande och inkomst. Ett jämställdhetsperspektiv måste genomsyra hela politiken i alla delar av samhället. Kvinnligt företagande och minskad könsuppdelning av arbetsmarknaden eftersträvas. Lagstiftning mot lönediskriminering på grund av kön utreds.

Tryggheten på gator och torg är en viktig del av välfärden. Alla brott skall med kraft bekämpas, liksom brottens orsaker. Fler poliser utbildas. Förbättringar för brottsoffer skall genomföras, speciellt för kvinnor och barn. Kampen mot internationell brottslighet, miljöbrottslighet och ekonomisk brottslighet intensifieras.

Social segregation måste motverkas. Kvinnor och män skall ha lika rättigheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Full sysselsättning och en generell välfärd är nödvändigt, men inte tillräckligt. Lagstiftning mot diskriminering krävs. Riktade insatser till missbrukare, psykiskt sjuka, hemlösa och andra utsatta grupper skall genomföras.

Fru talman! Demokratin och den allmänna rösträtten är det gångna seklets största landvinningar. Sett i ljuset av detta är det ett nederlag för oss alla att 1900-talets sista allmänna ordinarie val fick ett så lågt valdeltagande. Vi bär gemensamt ansvar för detta och för att vända utvecklingen.

Direktiven till rådet för utvärdering av 1998 års val och till Demokratitredningen vidgas så att de även studerar valdeltagandet och föreslår åtgärder för ett ökat demokratiskt engagemang. Samtliga riksdagspartier bjuds in till samtal om hur öppenheten kan öka kring finansiella bidrag till politiska partiers och enskilda kandidaters valkampanjer.

En levande demokrati förutsätter både utbildning och bildning. Kulturen är samtidens känslspröt in i framtiden. Här blandas historiens identitet med förhoppningarnas nyfikenhet. Det konstnärliga arbetet skall stödjas och kulturlivet öppnas.

Prot. 1998/99:2
6 oktober

Regeringsförklaring

Alla människor måste ha ett språk som de kan uttrycka sin mening med, som kan synliggöra dem och som bär fram till andra människor. Folkbibliotek skall finnas i varje svensk kommun. Särskilda satsningar kommer att göras för litteraturen, läsandet och det svenska språket.

De svenska museernas roll för att bevara och utveckla ett tolerant och demokratiskt samhälle görs tydligare. Det industrihistoriska arvet lyfts fram. Ett världskulturmuseum i Göteborg etableras under mandatperioden.

Fru talman! När vi tar steget in i nästa århundrade kan vi lämna våldets sekel i Europa bakom oss. Vi måste dra lärdom ur historien – ur minnet av skyttegravarna i Flandern, bomberna i Guernica och de människor som sköts vid Berlinmuren. Vi får inte glömma prickskyttarna på berget Igman eller massakern i Omagh.

Vi har en skyldighet att minnas dödsfabrikerna i Chelmno, Belzec, Sobibor, Treblinka, Majdanek och Auschwitz. Minns vi inte historiens övergrepp på människovärdet, då kan våldet och hatet segra på nytt. Historien är dessvärre full av exempel på att ondskan ofta segrar när godheten tiger still.

Demokratin måste erövras, och erövras igen. Nazism, fascism och rasism kan inte tolereras. Det ansvaret – att aldrig tåga still – delar vi alla som medborgare.

Jag hoppas på hela riksdagens fortsatta stöd för folkbildningsprojektet Levande historia. Dagordningen har vidgats. Det internationella arbetet fortsätter över sekelskiftet. Aktionsgruppen som bildades på svenskt initiativ har utökats från tre länder – USA, Storbritannien och Sverige – till att också omfatta Tyskland och Israel. I Sverige planeras ett permanent kunskapscentrum för utbildning, forskning och hågkomst av Förintelsen.

Uppgiften som ligger framför riksdagen och regeringen under denna mandatperiod är lika stor som den är stimulerande.

Vi skall skapa ett modernt Sverige där alla människor får del av det nya seklets möjligheter, ett Sverige som tar steget in i 2000-talet utan att någon lämnas utanför, ett Sverige som bygger på insikten att det bästa samhället är ett samhälle där människan är människan till stöd.

I regeringens vision är människan målet – hennes utveckling och frihet, hennes törst att lära och bilda sig, hennes vilja att växa och spränga nya gränser, hennes ansvarskännande för kommande generationer, hennes solidaritet och kärlek till andra människor.

Fru talman! För att understödja denna politik som här redovisats kommer regeringens arbete att organiseras om.

Fyra departement avvecklas: Kommunikationsdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet, Närings- och handelsdepartementet samt Inrikesdepartementet.

Ett nytt departement tillskapas fr.o.m. den 1 januari 1999. Det nya näringsdepartementet får till uppgift att koordinera regeringens tillväxtpolitik. Näringsministern kommer att ansvara för struktur- och ägarfrågor, infrastrukturpolitiken samt regel- och rättssystem. Det andra statsrådet i Näringsdepartementet kommer att ansvara för näringslivets utveckling, småföretagen, regional utveckling samt forskningsfrågor.

Finansdepartementets redan centrala roll stärks ytterligare genom att frågor som rör kommunal ekonomi och bostadsfinansiering förs dit.

Mot bakgrund av det oroande låga valdeltagandet får ett nytt statsråd i Justitiedepartementet i uppdrag att ansvara för demokrati- och förvaltningsfrågor.

Det svenska ordförandeskapet i EU och regeringens EU-politik kommer att samordnas i Statsrådsberedningen.

Regeringens handels- och östersjöpolitik koordineras av ett statsråd i Utrikesdepartementet.

Miljödepartementet får en starkare ställning genom att även ansvara för frågor som rör bostäder, byggande och samhällsplanering.

Margareta Winberg blir ansvarig för regeringens jämställdhetspolitik.

Kulturdepartementet tillförs ett statsråd med uppgift att ansvara för integration av invandrare samt folkrörelser, föreningar, idrott och ungdomsfrågor.

Fru talman! Mot denna bakgrund vill jag till riksdagens protokoll anmäla följande förändringar i regeringen:

Statsråd i Statsrådsberedningen med funktion som vice statsminister är Lena Hjelm-Wallén.

Statsråd och chef för Utrikesdepartementet är Anna Lindh.

Statsråd och chef för Socialdepartementet är Anders Sundström.

Statsråd och chef för Utbildningsdepartementet är Thomas Östros.

Statsråd och chef för Jordbruksdepartementet är Margareta Winberg.

Statsråd och chef för Miljödepartementet är Kjell Larsson.

Statsråd och chef för Näringsdepartementet är Björn Rosengren.

Statsråd i Näringsdepartementet är Mona Sahlin.

Statsråd i Kulturdepartementet är Ulrica Messing.

Statsråd i Utrikesdepartementet är Leif Pagrotsky.

Statsråd i Finansdepartementet är Lars Engqvist.

Statsråd i Utbildningsdepartementet är Ingegerd Wärnersson.

Statsråd i Justitiedepartementet är Britta Lejon.

Fr.o.m. den 7 oktober hade regeringen således följande sammansättning:

Statsminister	Göran Persson
Vice statsminister	Lena Hjelm-Wallén
Justitieminister	Laila Freivalds
Statsråd	Britta Lejon
Utrikesminister	Anna Lindh
Statsråd	Pierre Schori
Statsråd	Leif Pagrotsky
Försvarsminister	Björn von Sydow
Socialminister	Anders Sundström
Statsråd	Maj-Inger Klingvall

Prot. 1998/99:2

6 oktober

Regeringsförklaring

Finansminister Statsråd	Erik Åsbrink Lars Engqvist (t.o.m. 981231 även chef för Inrikesdepartementet)
Utbildningsminister Statsråd	Thomas Östros Ingegerd Wärnersson
Jordbruksminister	Margareta Winberg
Kulturminister Statsråd	Marita Ulvskog Ulrica Messing
Miljöminister	Kjell Larsson
Näringsminister Statsråd	Björn Rosengren (t.o.m. 981231 även chef för Kommunikations-, Arbetsmarknads- samt Närings- och handels-departementen) Mona Sahlin

Anf. 4 TALMANNEN:

Ordet har nu begärts av Carl Bildt. Med anledning härav kommer kammarens överläggningar att ajourneras till kl. 15.20 för att bereda möjlighet till erforderlig praktisk ommöblering. Den ceremoniella delen av öppnandet fortsätter nu enligt programmet.

4 § Ceremonin avslutades.

Ajournering

Kammaren ajournerade förhandlingarna till kl. 15.20.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.20.

5 § Yrkande om misstroendeförklaring

Anf. 5 CARL BILDT (m):

Fru talman! Får jag börja med att litet utanför protokollet framföra min uppskattning för det sätt på vilket talmannen och kansliet praktiskt har möjliggjort detta parlamentariska inslag i det högtidliga öppnandet.

Låt mig därefter mera formellt säga att efter ett val, som innebär ett mycket betydande nederlag för regeringspartiet, bör statsministern avgå och bereda utrymme för en regeringsbildningsprocess under talmannens ledning. Så har icke skett. Med anledning av detta har nu framställts ett

*Yrkande om
misstroendeförklaring*

yrkande enligt 12 kap. 4 § regeringsformen om att riksdagen uttalar att statsministern icke åtnjuter riksdagens förtroende. Tack!

Prot. 1998/99:2
6 oktober

Skrivelsen överlämnades till talmannen och hade följande lydelse:

*Yrkande om
misstroendeförklaring*

Till talmannen

I enlighet med 12 kap. 4 § regeringsformen yrkar Moderata samlingspartiet att riksdagen skall förklara att statsminister Göran Persson icke åtnjuter riksdagens förtroende.

Stockholm den 6 oktober 1998

Carl Bildt (m)

Lars F Tobisson (m)

Gun Hellsvik (m)

Beatrice Ask (m)

Nils Fredrik Aurelius (m)

Knut Billing (m)

Anders Björck (m)

Lars Björkman (m)

Leif Carlsson (m)

Catharina Elmsäter-Svärd (m)

Karin Falkmer (m)

Lennart Fridén (m)

Carl Fredrik Graf (m)

Carl-Erik Hedlund (m)

Lennart Hedquist (m)

Chris Heister (m)

Tom Heyman (m)

Lars Hjertén (m)

Anders G Högmark (m)

Tomas Högström (m)

Göte Jonsson (m)

Henrik S Järrel (m)

Ola Karlsson (m)

Ulf Kristersson (m)

Henrik Landerholm (m)

Patrik Norinder (m)

Mikael Odenberg (m)

Bertil Persson (m)

Fredrik Reinfeldt (m)

Inger René (m)

Ola Sundell (m)

Per Unckel (m)

Per Westerberg (m)

Liselotte Wågö (m)

Anna Åkerhielm (m)

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Bordläggning

Talmannen meddelade att under kammarens sammanträde hade Carl Bildt (m) väckt yrkande om misstroendeförklaring mot statsminister Göran Persson.

Talmannen konstaterade att det av den överlämnade skrivelsen framgick att yrkandet biträtts av 35 ledamöter.

Enligt förutsättningarna i regeringsformen 12 kap. 4 § skulle ärendet nu bordläggas.

Talmannen meddelade att ärendet skulle bordläggas på nytt *onsdagen den 7 oktober* och upptas till slutligt avgörande vid kammarens sammanträde *torsdagen den 8 oktober* eller – om kammaren då beslutade om ännu en bordläggning – vid sammanträdet *fredagen den 9 oktober*.

Talmannen meddelade vidare att i enlighet med föreskriften i tilläggsbestämmelse 1, 2 kap. 7 § i riksdagsordningen skulle ärendet uppföras som första punkt på föredragningslistan.

Ärendet bordlades.

7 § Kammaren åtskildes kl. 15.23.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Barbro Nordström

Musik under samlingen

av bl.a. Lillebror Söderlundh och Hugo Alfvén

Fanfar

av Ingvar Lidholm

Kungssången

Låt från Bingsjö

Talmannen

Hans Majestät Konungen
öppnar riksmötet

Fanfar

Valse triste

av Jean Sibelius

*Från Pnyx till Helgeandsholmen – demokratins
smala väg*

föredrag av professor emeritus Stig Strömholm

Vallflickans dans

av Hugo Alfvén

Statsministern
avger regeringsförklaring

Nationalsången

Grande Marche

av Charles Voss

Medverkande

Riksplan:

Arméns musikkår konserterar

Trapphallen:

Körer från Kulturskolan i Södertälje under ledning av Lena Palmquist,
Ingrid Bergström, Ulrika Renström Martinsson och Ann Ljungquist
Folkmusikgruppen Draupner från Hälsningland

Plenisalen:

Dalasinfoniettan från Falun under ledning av Gary Berkson
Fanfarmusiker ur Stockholms Spårvägsmäns Musikkår

Innehållsförteckning

1 § Öppnande av riksmötet.....	1
Anf. 1 TALMANNEN	1
Anf. 2 HANS MAJESTÄT KONUNGEN	1
2 § Från Pnyx till Helgeandsholmen – demokratins smala väg.....	2
Föredrag av professor emeritus Stig Strömholm	2
3 § Regeringsförklaring	7
Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	7
Anf. 4 TALMANNEN	14
4 § Ceremonin avslutades.....	14
Ajournering.....	14
Återupptagna förhandlingar	14
5 § Yrkande om misstroendeförklaring.....	14
Anf. 5 CARL BILDT (m)	14
6 § Bordläggning.....	16
7 § Kammarén åtskildes kl. 15.23.	16
Bilaga.....	17